

Višji in srednjeveški del mesta

Goriška grofija

Najstarejši vir, ki priča o **Gorici**, sega v leto **1001**. Listina omenja grič, na katerem je stala **manjša naselbina**. Kmalu so na tej vzpetini zgradili grad, ki je nadomestil solkanskega. V tem obdobju je to ozemlje pripadalo rodbini **Eppensteincev**, ki so mu vladali do leta 1090, ko je bila povzdignjena v Vojvodino Koroško. Začetnik rodbine goriških grofov je bil Majnhard. Leta 1210 je cesar goriškim grofom podelil trški privilegij, leta 1307 pa še pečat, na kate-

rem je opazen bivalni stolp med dvema stolpoma.

Zadnji goriški grof

12. aprila 1500 je umrl zadnji goriški grof **Lenart**. Ker ni imel moškega potomstva, je Goriška grofija prešla pod Habzburžane. Cesar Maksimiljan I je tako prejel naziv goriškega grofa, ki ga Habzburžani še danes nosijo.

Goriški grad

Grad, ki stoji na griču, je **simbol tako mesta samega**

kot nekdanje Goriške grofije. Že v rimski dobi ali v zgodnjem srednjem veku je na tem griču stal opazovalni stolp. Oblika srednjeveškega gradu je opazna na **pečatu Henrika II iz leta 1307.**

Lev Svetega Marka

Nad glavnim vhodom stoji **lev Svetega Marka.** Ko se je Maksimilijan odpravil na kronanje v Rim, se je Beneška republika temu uprla. Izbruhnila je avstrijsko-beneška vojna. **22. aprila 1508** je beneška vojska bombardirala grad in ga zasedla. Benečani so v mestu ostali trinajst mesecev.

Cerkev Svetega Duha

Cerkev sta dala zgraditi brata **Janez in Mihael**

Rabatta. Božji tempelj so posvetili 22. januarja 1414. Na pročelju sta razvidna Mihael Rabatta in njegova soproga Mariabella di Castelpagano. Enoladijska cerkev je čudovit primer goriške gotike. Nad glavnim oltarjem stoji **Vnebovzetje**, ki naj bi ga bil poslikal Tintoretto ali Palma Mlajši.

Grajsko naselje

V naselju so se nahajale številne stavbe. Med najpomembnejšimi sodita hiša **Wolfganga Rassauerja** iz leta 1475, na kateri je še razviden napis IESV MARIA HILF/HOC OPVS FECIT FIERI WOLFGANG RASCHAWER MCCCCLXXV (z Božjo in Marijino pomočjo je Wolfgang Rassauer dal zgraditi to stavbo) ter hiša Simona Tassa, sedanji sedež Muzeja prve svetovne vojne.

Leopoldska vrata

Leta 1660 je cesar **Leopold** obiskal Gorico. V trajen spomin na ta dogodek so postavili vrata.

Gostišče Berlin

Legenda pravi, da je leta 1519 cesar **Karel V** med svojim begom iz Italije prenočil v gostišču **družine Berlin**, ki se nahaja v Raštelu na številki 31. Cesar je družini dodelil privilegij oprostitev plačevanja davkov.

Ulica Raštel

To je **najstarejša** goriška ulica. Leta 2010 so na stičišču Raštela in Grajske ulice (današnje ulice D'Annunzio) postavili kip Michelstaedterja.

Tržnica – Cavourjev Trg

Nasproti tržnice na Cavourjevem trgu (nekdanjem Stolniškem trgu) stoji hiša Simona **Volkerja Ungerspacha**. Iz enega okna te stavbe je leta 1563 v slovenščini, nemščini in italijanščini reformator **Primož Trubar** nagovarjal Goričane. Na tem trgu sta nekoč stali dve kapeli, ena posvečena sveti Ani in druga Svetemu Akaciju. Vmes so kasneje zgradili cerkev Svetega Hilarija in Tacijana, ki je postala prva goriška župnijska cerkev in od leta

1752 tudi goriška stolnica.

Palača Pokrajinskih Stanov

Leta 1542 so zgradili sedež Pokrajinskih stanov, v katerem se danes nahaja Kvestura. Omenjeni organ, čigar člani so bili iz vrst plemstva in duhovščine, je imel **izvršno oblast**. Načeloval mu je pokrajinski kapetan.

Bolnišnica Svete Marije

Na današnjem Cavourjevem trgu je že od leta 1378 delovala **prva goriška bolnišnica** Svete Marije.

Trg Svetega Antona

S Cavourjevega trga vodi

cesta do trga Sv. Antona. Legenda pravi, da je goriški grof **Albert I** leta 1225 podaril zemljišče svetemu Antonu, ki je takrat obiskal goriško naselje. Na tej parceli so kasneje zgradili samostan, zvonik in cerkev sv. Frančiška s kapelo posvečeno sv. Antonu.

1) **Lantierijeva palača**
Z balkona, ki je nad portalom, je Goričanom spregovoril papež **Piji VI**, ko je leta 1782 med svojim potovanjem na Dunaj obiskal Gorico.

2) **Palača grofov Strassoldo**

3) **Cerkev sv. Antona** iz leta 1823. Nad glavnim oltarjem stoji pala, ki predstavlja **sv. Antona z devico Marijo in Jezusom**. Delo je naslikal Jožef Tominc. Stropne freske pa so delo slikarja Kostantina Del Nerija.

> IZVEN MESTNEGA OBZIDJA <

Trg Svetega Roka cerkev

Z Lantierjeve ulice dospemo do **trga Sv. Roka**, ki predstavlja središče furlanske mestne četrti. V 18. stol. je tu delovalo več kot sedemdeset sviloprejcev. Sredi trga stoji obelisk, ki ga je leta 1909 podaril arhitekt Anton Lasciac.

Gradnja cerkve sv. Roka se je začela 19. septembra 1497, posvečena pa je bila 23. avgusta 1500. Nad glavnim oltarjem stoji slika Device Marije s svetimi Sabastjanom, Rokom in Avguštinom. Avtor tega dela je Palma Mlajši. Orgle je leta 1940 postavil Francesco Zanin.

V »**Parku Baiamonti**« se v prvi polovici avgusta vrši vsakoletna šagra svetega Roka.

Sprehod do Malega Semenišča

V ulici Alviano je opazna mogočna stavba, ki je nekoč bila sedež Malega semenišča Ilirskih provinc. Stavba je bila dokončana leta 1911.

Nadškof Anton Vital Bommarco je v letih 1991 – 1992 stavbo prodal tržaški univerzi.

Stolnica

Na trgu sv. Hilarija se dviga goriška stolnica. Cerkev je bila med prvo svetovno vojno skoraj v celoti porušena. Obnovili so jo med letoma 1924 – 1929. Prezbiterij je iz 15. stol., stranski kapeli pa iz 16. stol. **Glavni oltar iz leta 1705 je delo arhitekta Nikolaja Pacassija**, oltarno sliko pa je leta 1820 naslikal goriški slikar Jožef Tominc. **Kapelo Najsvetejšega** so postavili leta 1342 in jo v 16. stol. povezali z bližnjo cerkvijo. V notranjosti lahko občudujemo

marmornati oltar posvečen Mariji Vnebovzeti. Ob vhodu v kapelo na desni strani stoji **kenotaf zadnjega goriškega grofa Lenarta**. Na njem stoji napis: LIENHAR. VON. GOTS. GENADN. PFALLENTZ. GRAVE. FVN. KARNTHEN. GRAVE. ZU. GOERTZ. UND. ZU. TIROL. VOGTE. DEREN. GOTTS. HAESSERN. ZU. AGLAR. ZU. TRENDT. UND. ZU. BRIECHSEN. HAT. DISSN. STAIN. MACH. LASSN. ANNO... (Lenart po milosti Božji palatinski grof Koroške, grof Gorice

in Tirolske, pravni zastopnik oglejske, tridentske in briksenške Cerkve, je ta nagrobni kamen dal postaviti leta...).

Na desni strani prezbiterija stoji **kapela sv. Akacija** iz leta 1471, iz katere se vstopi v zakristijo in v grobnico nadškofov. Zanimiva je tudi **prižnica**, ki so jo leta 1702 podarile mestne plemiške družine.

Orgle so delo Francesca Zanina.

Zvonik so zgradili v drugi polovici 16. stol. Na desni zunanji steni stoji **sončna ura** iz leta 1779, ki je delo Giandomenica Barzellinija.

Palača Attems sedež občine

Iz stolnice se premaknemo na trg Municipio (trg Mestne hiše), na katerem stoji že od leta 1740 palača Attems. Načrt je pripravil

arhitekt **Nikolaj Pacassi**.

Leta 1915 je bila stavba popolnoma porušena; od stare zgradbe se je danes ohranil le osrednji del s tremi balkoni in notranjim dvojnim stopniščem.

S Trga Municipio v Garibaldijevo ulico

Če za sabo pustimo mestno hišo, zagledamo Garibaldijevo ulico, v kateri stoji **kapela posvečena Brezmadežni**.

Travnik – Veliki Trg

Iz Raštela dospemo na največji mestni trg **Travnik**. Okrog trga so si prebivališča zgradile številne pomembne goriške plemiške in trgovske družine. Med najpomembnejše stavbe sodijo: **palača Torriana** iz

16. stol., ki je danes sedež Prefektуре, **hiša Braunizer** in **palača Paternoli**. Na št. 8 stoji stavba, v kateri je živel judovski filozov Karel Michelstaedter. Na zečetku **Bombijeve ulice** stoji spominska plošča tolminskim puntarjem, ki so jih aprila 1714 prav v tem kraju obglavili.

V središču trga stoji **Nep-tunov vodomet** iz leta 1756.

Na koncu Mamelijeve ulice se dviga **palača Werden-berg**, ki je bila od leta 1615 sedež jezuitskega seme-nišča, nato sedež mestne gimnazije, danes pa je v njej **Državna in mestna knjižnica**.

Sveti Ignacij

Jezuiti so v Gorico prišli leta 1615. Leta 1654 so začeli graditi cerkev sv. Ignacija. Prvotni glavni leseni oltar so leta 1716 na-

domestili z marmornatim, ki ga je izklesal **Pasquale Lazzarini**. Na steni za glavnim oltarjem kraljuje veličastna freska Ignacijeve slave iz leta 1721, ki je delo Cristopha Tauferja. V spomin na posvetitev stoji na levi steni glavne ladje plošča z napisom: D.O.M. TEMPLVM. D. IGNATI. DE. LOIOLA. CAROL. MICH. ATTEMS. S.R.I. PRINCEPS. PRIMVS. GORITIENS. ARCHIEP. ALOIS. MARIA. GABRIEL. CONCORDIENS. CAROL. CAMVCCIVS. IVSTINOPOL. ALDRAG. PICCARDI. PETTI-NENS. EPISCOPI AN MDCCLXVII VI. KAL. MART. DEDD.

Z ulice Arcivescovado v Semeniško ulico

Na severni strani Travnika

Chiesa di San Carlo del Seminario Teologico Centrale

se dvigata **kapela Povišanja svetega križa in nadškofijski dvorec.**

V Semeniški ulici se nahaja sedež nekdanjega semenišča, danes je v njem **Knjižnica goriškega semenišča.**

Na koncu Semeniške ulice je **Placuta.** Tukaj je nekoč stal manjši most, ki je povezoval oba mestna dela. Danes nas na ta most spominja kip **sv. Janeza Nepomuka** zavetnika mostov.

Ulica Svetega Ivana, Ascolijeva ulica in Sinagoga

- 1) **Cerkev sv. Janeza Krstnika ali sv. Ivana** je danes Pastoralno središče za Slovence v Gorici. Cerkev je dal postaviti **baron Vid Dornberški**, čigar mati je bila prijateljica italijanskega pesnika Torquata Tassa. Glavni leseni oltar je iz 17. stol., pala, ki prikazuje **Jezusov krst v Jordanu**, je delo slikarja **Jeana Donata**, ki je pokopan v notranjosti cerkve. Pred cerkvijo je bil pokopan **vodja tolminskega punta** iz leta 1714.
- 2) Na desni strani cerkve je stavba, v kateri je živel znani glotolog **Graziadio Isaia Ascoli.**
- 3) Na koncu ulice Ascoli stoji **sinagoga** iz leta 1756. Danes je v njej sedež Judovskega muzeja. V notranjosti je opazen **tabernakelj**

(**Aron hakodesh**), v katerem hranijo **zvitke postave (Tora)**. Na nasprotni strani stoji povišana ploščad (**Bimah**), s katere bralec bere postavo.

Geto je ustanovil cesar Leopold I **24. marca 1696**.

Leta 1781 je cesar Jožef II izdal **tolerančni patent**, s katerim je priznanim verskim manjšinam omogočil versko svobodo in enakopravnost.

Palača Attems-Petzenstein

S Travnika se sedaj pomaknemo v ulico Carducci, bivšo Gosposko ulico. To ime izhaja iz aristokratskih palač, ki se dvigajo vzdolž te pomembne prometnice. Na koncu Gosposke ulice se pred nami odpre pogled na trg de Amicis, na katerem kraljuje elegantna **palača Attems-Petzenste-**

Particolare di piazza Corno (piazza De Amicis)

in iz prve polovice 18. stol. Načrt je pripravil arhitekt **Nikolaj Pakassi**.

Od leta 1900 je v njej sedež Pokrajinskih muzejev. Na notranjem vrtu hranijo Pakassijev vodomet.

S trga De Amicis v ulico Svetega Antona

S trga de Amicis dospemo do **arhidiakonalne cerkve svetega Antona** iz leta 1723. Listine iz 18. stol. Pričajo, da sta ob cerkvi stali prvo mestno pokopališče ter moška bolnišnica svetega Rafaela.

S Travnika do Severne Postaje

S Travnika, preko Gosposke ulice (ulica Carducci), trga de Amicis, ulice Silvia Pellica, Svetogorske ulice in Caprinove ulice dospemo do Trga Evrope ali Transalpine. Ob krožišču med Palladijevo in Svetogorsko ulico stoji monumentalna palača, ki je do leta 2017 gostila **Uršulinke**. Redovnice tega reda so v Gorico prišle 8. aprila 1672 z namenom, da bi tukaj ustanovile dekliško šolo. Prvotni sedež omenjene šole je stal med ulicami Rabatta, Crispi in Rotta v starem mestnem jedru. Po prvi svetovni vojni je red kupil palačo v Palladijevi ulici in arhitektu Maxu Fabianiju poveril nalogo, naj pripravi načrt za novo in večjo stavbo.

Na trgu Evrope (piazza Transalpina) opazimo **severno železniško postajo**, ki jo je avstroogrski prestolonaslednik Franc Ferdinand otvoril leta 1906. Zid, ki je označeval državno mejo in je trg delil na dva dela, so porušili leta 2004, ko je Slovenija vstopila v Evropsko unijo.

Mesto v obdobju Belle Époque

S Travnika na Koroninijev Dvorec

S Travnika se lahko odpravimo v ulico Santa Chiara, ki svoje ime dobiva po samostanu, ki je danes sedež muzeja in univerze. Če po ulici hodimo v smeri drevoreda XX Septembra, na desni strani opazimo samostan Šolskih **sester**. Na drevoredu XX Septembra laho občudujemo dvorec **grofov Coronini-Kronberg** z veličastnim vrtom. Danes je dvorec last goriške občine. V njem je

muzej z bogato likovno, kiparsko in knjižno zbirko.

Sprehod po Korzu

Z južne železniške postaje ali iz Semeniške ulice se lahko sprehodimo po **Verdijevem Korzu in Korzu Italija**. Nekoč sta se ti dve pomembni prometnici imenovali Korzo Franca Jožefa. Na križišču med Verdijevim korzom in korzom Italija stoji **Verdijevo gledališče**, ki so ga leta 2001 temeljito obnovili.

Particolare del Trgovski Dom

Judovsko pokopališče

Onstran bivšega mejnega prehoda na Rožni dolini stoji od 18. stol. **judovsko pokopališče**. V njem so pokopane številne goriške osebnosti, med katere sodita tudi **Isak Sameuel Reggio**, ustanovitelj Rabin-skega kolegija v Padovi, in filozof **Karl Michesta-edter**.

Kostanjevica

Prvotno cerkev so na tem griču postavili leta 1654. Od leta 1836 pa je ta kraj

pomemben, ker je cerkvi pokopan **zadnji francoski kralj Karel X**, njegov sin Ludvik XIX in njegova soproga Marija Teresija, hči Ludvika XVI in Marije Antonjete.

Sveta Gora pri Gorici

Če prečkamo solkansko mejo, se po kratki vožnji lahko povzpemo do **Marijinega svetišča na Sveti gori**. Na tem kraju, se je 23. junija 1539 Marija prikazala pastirici Urški Ferligoj iz Grgarja. Baziliko

Santuario di Santa Maria Regina dei Popoli nel Preval a Mossa

je 12. oktobra 1544 posvetil generalni vikar Oglejskega patriarhata monsinjor **Egidij Falcella**, oglejski patriarh pa je leta 1544 podaril podobo Matere Božje z detetom in svetima Izaijo

in Janezom Krstnikom, delo beneškega slikarja **Jakoba Palme Starejšega**. Milostno podobo Matere Božje so kronali leta 1717. Bazilika je bila med prvo svetovno vojno popolnoma porušena.

Obnovljeno cerkev so ponovno posvetili leta 1926.

Svetišče na Prevalu

V kraju Preval v okolici vasi Moš stoji majhna **Marijina cerkev**. Izročilo o nastanku romarske cerkve pravi, da so v 14. stol. kosci našli Marijino podobo. Ko so jo odnesli župniku v Moš, se je naslednjega dne podoba spet pojavila na istem mestu in isti prizor se je ponovil tudi tretjega dne. Vaščani so v tem videli božje znamenje in na kraju, kjer so našli podobo, postavili cerkev. Cerkev je bila v povojnem času porušena. Ob obisku papeža Janeza Pavla II so cerkev obnovili. Sveti oče je počastil Marijin kip in **Marijo jo razglasil za kraljico narodov**.